

“Tindre fills és un bé privat, però també contribueix al benestar col·lectiu”

Diu que és una de les persones més doctes pel que respecta a l'estat del benestar. Si un dia l'estat del benestar apai eguera per la vostra consulta i us preguntara “què em passa, doctor?”, què li respondríeu?

—[Riu] Crec que li diria que no necessita anar al metge, que només té un mal de cap! El problema que se'ns planteja ara mateix és que les polítiques socials construïdes després de la II Guerra Mundial estan cada cop més desajustades econòmicament, però també socialment. De la mateixa manera que l'economia postindustrial no es pareix a l'economia industrial, la societat postindustrial no es pareix a la societat industrial. Avui la realitat social és molt diferent: l'esperança de vida s'ha allargat; el perfil de pobresa canvia, les parelles es divorcien, disminueixen els naixements i les dones treballen.

—**I com hem de fer front a aquesta nova realitat?**

—El canvi ha de ser ampli i no és fàcil posar-lo en marxa. Del que es tracta és de transformar les polítiques socials reparadores i compensatòries que han estat vigents fins ara per una política preventiva que tinga els seus fonaments en la inversió social. Les polítiques actuals aposten per reparar els desajustos del mercat, quan el que caldria fer en realitat és preparar l'individu.

—**Però el que veuen molts ciutadans és que s'allarga l'edat de jubilació; es flexibilitzen les relacions laborals; el copagament sanitari s'introdueix en el debat; les escoles privades guanyen quota a les escoles públiques... Des de l'esquerra es critica que s'està desmantellant l'estat de benestar i no sembla que els falte raó.**

—Això de la crisi s'ha dit des del principi de l'estat del benestar, però en realitat el que passa és que estem parlant d'una bèstia en constant muta-

Gosta Esping-Andersen és sociòleg i expert de referència pel que respecta a l'estat de benestar. Professor de la Universitat Pompeu Fabra, aposta per deixar de percebre la despesa social com un cost i passar a considerar-la una inversió.

ció. Els canvis no s'han d'identificar necessàriament amb desmantellament. Crisi pot significar també un símptoma que diferents grups de la societat volen i esperen coses diferents de l'estat de benestar.

—**En el cas espanyol es diu que està en crisi perquè s'ha retardat l'edat de jubilació. Això està passant a molts altres llocs d'Europa i té un cert sentit perquè l'escenari a mitjà i llarg termini és prou problemàtic. Es necessita un retard en l'edat de jubilació per l'envelliment poblacional, la qual cosa significa també constatar que tenim pocs nadons.**

—Si el nivell de fecunditat actual es

manté durant quaranta anys, la població espanyola serà un quart del que és actualment, tot assumint que no hi haja un augment de la immigració. Si ho mirem des del punt de vista de l'equitat, els sistemes actuals són poc equitatius, perquè l'esperança de vida per classe social és molt desigual. Un professional viu cinc anys de mitjana més que un obrer i a més comença a treballar cinc anys més tard. Amb el sistema actual es jubilen alhora, però l'obrer ha cotitzat més anys i, per les seues condicions de vida, és molt possible que tinga una vida més curta. De manera que, al final, el professional agafa molt més de la caixa que no l'obrer. Això és poc equitatiu i requeriria ajustos. Per això, jo propose que es fixe l'edat de jubilació a l'entorn de quina és l'expectativa de supervivència a partir d'aquesta edat. Seria lògic, des del meu punt de vista, que un obrer es jubile abans que no un professional de coll blanc.

—**Hi ha països que apliquen un sistema com aquest?**

—Hi ha països que s'estan movent en aquesta direcció. Ho fan a Dinamarca, a Suècia, on s'estan introduint mecanismes que diferencien l'edat en funció de l'ocupació.

—**Els contraris al retard en l'edat de jubilació diuen que hi ha mecanismes alternatius per tal d'obtenir recursos per assegurar les pensions del futur. Parlen, per exemple, d'obtenir recursos per la via dels impostos o de deixar de desgravar la contractació d'una pensió privada o de fer políti-**

ques que ajuden a una incorporació primerenca dels joves una volta llicenciats. Què us sembla això?

—Estic d'acord amb bona part d'eines idees. Hi ha països, com els nòrdics, on el sistema combina un règim universal, amb una pensió igual a tots finançada a través d'impostos generals i de cotitzacions a la Seguretat Social. Des del meu punt de vista, aquest sistema té beneficis importants. D'una banda, tota la societat paga dins del sistema. D'una altra banda, un sistema de pensions universals bàsic garanteix una pensió mínima adequada. Això té coses positives des del punt de vista de l'equitat i la justícia i també és més eficient i redueix la pobresa a la tercera edat.

En tot cas, torne al principi: el perfil de risc social ha canviat força, en gran mesura a causa del canvi del paper de la dona, que crea necessitats que no existien en el passat. Abans la dona es dedicava a la cura de la llar, els xiquets i les persones majors. Però avui la dona ja no s'hi pot dedicar perquè s'ha incorporat al mercat de treball. En canvi, l'estat del benestar, amb l'excepció d'alguns països, no ha estat capaç d'omplir els buits que això ha provocat. Els sistemes vigents en països com Espanya, Itàlia o Alemanya no s'adapten als nous riscos i per això es necessita introduir una nova lògica.

—Dieu que en el nucli de tota aquesta qüestió hi ha la necessitat de deixar de vore la despesa social com una despesa.

—Efectivament. Totes les despeses socials són definides com a despesa corrent finançada per la via dels impostos, però hi ha aspectes, sobretot jardins d'infància i escoles, que són inversió, no despesa. Les investigacions demostren que els jardins d'infància, quan són de qualitat, generen grans rendiments en el sentit que preparen molt bé els xiquets per entrar a la vida escolar, primer, en la universitària després i, finalment, en la vida laboral. L'impacte és extremament fort entre els xiquets que vénen d'origens humils i problemàtics. Està demostrat que, en el cas dels Estats Units, per cada dòlar que arribara a invertir-se en l'educació infantil, s'evitaria després la despesa de dotze euros en àmbits com ara delinqüència o prestacions socials. El preu

d'un empresonament als Estats Units se situa al voltant de 50.000 dòlars, preu equivalent al d'un any d'estudis a Harvard.

—Respecte de les escoles infantils, quin hauria de ser el model?

—Les escoles infantils han de ser un servei universal. No podem caure en la idea de proporcionar només aquest servei a les famílies amb problemes i amb pocs recursos. Eixe és el model americà i no ens interessa. Els països escandinaus han optat per un sistema universal i públic amb uns estàndards de qualitat molt alts. En els xiquets de 0 a 3 anys, es requereix una persona amb formació pedagògica per cada quatre xiquets. De 3 a 6 anys és una persona per cada vuit xiquets. El model danès és clarament exitós. L'evidència mostra que amb un servei universalitzat de jardins d'infància s'eliminen les desigualtats en la capacitat cognitiva derivades de l'extracció social.

—O siga, tanta obsessió amb com millorar els resultats de l'informe Pisa, i en realitat el quid de la qüestió està en invertir en les escoles infantils.

—Sí, Dinamarca dedica el 2 % del seu PIB al conjunt dels centres preescolars i un poc més de la meitat per als menors de tres anys. Durant molt de temps, les inversions en capital humà han anat destinades a l'ensenyament primari, secundari i superior. No ha sigut fins fa poc que s'ha comprès que les bases de l'aprenentatge es remunten al període preescolar. Sense eixe element homogeneïtzador, les escoles no disposen dels recursos necessaris per permetre que un xiquet es recupere d'un mal principi. Cal tenir en compte que les polítiques que tenen per objectiu augmentar i homogeneïtzar el capital humà permeten conciliar dues preocupacions: la igualtat d'oportunitats i la productivitat futura.

—La conclusió, doncs, és que cal dur els xiquets a les escoles de bon començament.

“Un servei universalitzat de jardins d'infància elimina les desigualtats en la capacitat cognitiva derivades de l'extracció social”

—No, està demostrat que durant el primer any és millor que romanguen amb la seua família, això és, amb el seu pare o amb la seua mare.

—Però això és incompatible amb els períodes de baixa per maternitat que existeixen ara.

—En aquest sentit, el model danès seria ideal perquè la baixa per a ell i ella és

de nou mesos i després els xiquets van a l'escoleta a temps complet. A Espanya hi ha un problema de fecunditat i aquest no es resol amb solucions com ara el xec-nadó. Pot canviar un poquet l'edat a la qual es vol tenir els fills, però res més que això. El suport econòmic ajuda a altres coses, però no promou la fecunditat. El cas francès és una excepció. França és molt pro-natalista i ha establert una hipersubvenció per a famílies amb més de tres xiquets, a un nivell extraordinàriament generós. Això sí que ha provocat que parelles amb dos fills s'hagen animat a tindre'n un de tercer.

—**Què voleu dir quan parlem d'una hipersubvenció?**

—Una combinació de deduccions fiscals i un subsidi directe d'entre un quart i un terç d'un salari mitjà. Però si volem incrementar fecunditat, donar un xec als pares no canvia res perquè els pares no necessiten només suport en el moment de nàixer, sinó que requereixen un suport continuat. El que el sistema ha d'entendre és que el fet de tindre fills produeix valor social. Tindre fills és un bé privat, però també contribueix al benestar col·lectiu.

—**Continuem parlant de l'escolarització. A les grans ciutats hi ha una important implantació d'escoles privades. Quines conseqüències té això a mitjà i llarg termini?**

—La consolidació d'una doble xarxa genera segregació social. El problema és que el sistema públic s'està autodebilitant, s'està erosionant cada cop més perquè totes les famílies amb recursos van a l'escola privada i això té unes conseqüències quant a ambient, relacions socials, recursos... Alhora es genera un problema d'estima cap al sistema, perquè la gent no veu útil pagar amb els seus impostos una xarxa pública que no dóna solució a la seua demanda d'una educació de qualitat. Els Estats Units és el cas emblemàtic.

—**Ens pot passar el mateix?**

—Ja ho crec que sí. Si no fem alguna cosa per corregir la situació actual,

anirem cap a més segregació i diferenciació de qualitat entre la xarxa pública i la privada.

—Creieu que això està passant ací amb més intensitat que en altres països europeus?

—Sí. La majoria de països europeus no tenen un sistema privat amb tanta força com ací. Als països escandinaus hi ha tres o quatre escoles, per qüestions de religió o d'idioma, i no tenen cap subsidi públic. Si hi ha escoles privades, han de ser sense suport públic. A Espanya hi ha interessos molt forts per promoure escoles concertades.

“Les polítiques socials construïdes després de la II Guerra Mundial estan cada cop més desajustades econòmicament, però també socialment”

—Recentment vam sentir el conseller català de Salut aconsellant els ciutadans que contracten una mútua. Quina opinió us mereix això?

—Hi ha dues tendències. L'una és permetre el suplement privat; l'altra és el copagament. Jo personalment estic molt a favor del copagament: és important no sols per ajudar el finançament, sinó també perquè ajuda a sensibilitzar la gent i a fer-la més conscient del cost de la sanitat. A més, permet evitar l'abús del consum. El que no pot ser és que es vaja al metge cada cop que ens fa mal el cap. Suècia va introduir el copagament fa vint anys i no ha tingut conseqüències des del punt de vista de l'accés.

—El copagament es pot combinar amb els principis d'equitat i accés universal?

—Si el copagament no és exagerat, crec que és adequat, sempre i quan tinga els mecanismes que assegurin la universalitat del servei. Per exemple, es podria eliminar per als jubilats, que tenen menys recursos. Ara bé, pense que les mútues com a complement del sistema públic són un perill perquè pot consolidar una sanitat de sèrie A i una sanitat de sèrie B, la qual cosa acaba per erosionar el sistema públic, que acaba essent reservat per a immigrants i per a pobres, mentre que les persones amb recursos emigren al sistema privat.

Violeta Tena

Breus

Cospedal pressiona per l'Eix Central contra el Mediterrani

Els presidents autonòmics de Castella-la Manxa, Extremadura, Madrid i Aragó demanen al ministre de Foment, José Blanco, que prioritzi l'Eix Central ferroviari Sines-Badajoz-Puertollano-Madrid-Aragó-França perquè és “clau per al desenvolupament econòmic i la cohesió territorial de les regions centrals de la península Ibèrica”. La presidenta castellano-manxega, i secretària general del PP, Maria Dolores de Cospedal, pressiona perquè la Comissió Europea el prioritzi. El secretari general del PP valencià, Antonio Clemente, diu que aquest eix i el corredor

L'Eix Mediterrani té en contra els barons de la Manxa, Extremadura, Madrid i Aragó.

mediterrani “són compatibles”, però la Unió de Llauradors i l'Associació Valenciana d'Agricultors (AVA) demanen “fermesa” al president Fabra: “Només hi haurà diners per un eix i ha de ser el mediterrani”, diu Aguado (AVA).

Els rumors amenacen l'economia i la UE es defensa

Un rumor del *Daily Mail* sobre el segon grup bancari de França, la Société Générale (SG), ha sotmès l'economia europea a una nova prova aquest agost. El diari britànic, que després s'ha excusat, va dir que la SG estava “al llindar del desastre” i el grup va perdre el 45 % del seu valor a la borsa. La UE ha decidit defensar-se prohibint les vendes a curt a les borses d'Espanya, França, Itàlia i Bèlgica, i evitar així aquesta mena d'informacions inexactes. Només va córrer el rumor que es prendria aquesta decisió, la borsa va començar a pujar. A Espanya, com mai en tot l'any.